

*Надугенко М. В.,**кандидат технічних наук,**завідувач відділу інформаційних технологій**Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України*

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Статтю присвячено опису особливостей використання інноваційних комп'ютерних технологій, які доцільно застосовувати у мовній підготовці майбутнього юриста. Наведені приклади завдань із вивчення різноманітних тем з української мови демонструють доцільність та необхідність застосування інноваційних методів навчання, що формують мовну компетенцію юриста в сучасних умовах інформатизації суспільства та забезпечують самостійний оперативний доступ до необхідних мовних ресурсів.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, електронні ресурси, електронний словник, мовна компетенція юриста, Український мовно-інформаційний фонд.

Постановка проблеми. Світові тенденції інформатизації, фундаменталізації, соціально-економічні трансформації в Україні початку XXI століття, усвідомлення потреби нової гуманістичної парадигми освіти з акцентом на особистісній орієнтації, тенденції в розвитку мови, вимоги до мовнокомунікативної, соціокультурної компетенції особистості – ці та інші чинники зумовлюють зміни в лінгвістичній підготовці майбутніх юристів.

Традиційні засоби й методи підготовки, які формують мовну компетенцію юриста, все частіше не спрацьовують. Освітня система України потребує серйозної модернізації, в тому числі шляхом упровадження в навчальний процес інноваційних комп'ютерних технологій, які здатні максимально активізувати розумову активність студентів, забезпечити швидкий пошук інформації за короткий проміжок часу, сформувати навички до самостійного пошуку необхідного мовного матеріалу.

Одним з актуальних завдань системи сучасної вищої професійної освіти є підготовка конкурентоспроможних юристів, які відзначатимуться прагненням до вдосконалення в інформаційно-технологічному просторі на основі інноваційності та мобільності в просторовому середовищі.

Мета статті – опис особливостей використання інноваційних комп'ютерних технологій, які доцільно застосовувати у мовній підготовці майбутнього юриста.

Використання електронних словників дає можливість студентам самостійно та оперативно знайти відповіді на реальні мовні питання, вони добре розуміють і цінують електронні ресурси, для них пошук в електронних ресурсах простий та привабливий. Така активна пошукова діяльність формує здатність мислити, аналізувати мовний матеріал, дає можливість в лічені хвилини знайти відповіді на конкретні проблемні мовні питання та швидко заповнити відповідні мовні прогалини шляхом використання потужних електронних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку нашої держави, спрямованості на підвищення

рівня володіння українською мовою мовна компетенція є актуальною проблемою. Багато сучасних дослідників висвітлюють зазначене питання, зокрема: Л. Корж, О. Козівська, Н. Костриця, М. Криський, І. Плотницька, Г. Проценко, Т. Чмут тощо. Однак саме застосування інноваційних комп'ютерних технологій, які здатні забезпечити сучасну та якісну підготовку, висвітлено недостатньо.

З огляду на вказане, вивчення та подальше застосування сучасних інноваційних технологій у мовній підготовці фахівців із права є актуальним.

Виклад основного матеріалу. Роботу з формування мовної компетенції майбутнього юриста можна здійснювати в багатьох напрямках. Під час лекцій, практичних та лабораторних занять доцільно використовувати інноваційні засоби навчання: кіно-, теле-, радіо-, відео-, інтернет-ресурси тощо. Інновації дають можливість застосовувати нові форми передачі знань: інтерактивні тексти та гіпертексти, аудіовізуальні засоби (широка кольорова палітра, тривимірна графіка, мультимедійні компоненти), комп'ютеризовані практикуми, мультимедійна та віртуальна допомога, електронні кейси, електронні мультимедійні підручники, мовні онлайн-ігри тощо.

Прикладами таких засобів є розробки Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України (<http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist/>) (рис. 1).

Поняття культури професійного мовлення юриста нерозривно пов'язане з поняттям мовної норми. Використання електронних ресурсів спрямовано на формування вмінь та навичок, націлених на виправлення порушених мовних норм. Це дає змогу значно підвищити мовну компетенцію майбутнього юриста за короткий проміжок часу та сформувати вміння до самостійного пошуку інформації.

Робота з електронними ресурсами Українського мовно-інформаційного фонду передбачає такі основні сфери застосування у викладанні української мови:

- 1) складання завдань із використанням електронних ресурсів;
- 2) організація самостійної пошуково-дослідницької роботи;
- 3) використання електронних словників у практичній діяльності юриста.

Приклади форм роботи із застосуванням розробок Українського мовно-інформаційного фонду НАН України:

- роліві ігри з використанням онлайн-словника – *судова «справа про словник»*;
- практикуми з написання та виголошення промов із перевіркою у тлумачному та словозмінному словниках;
- розвиток красномовності з використанням словника синонімів;

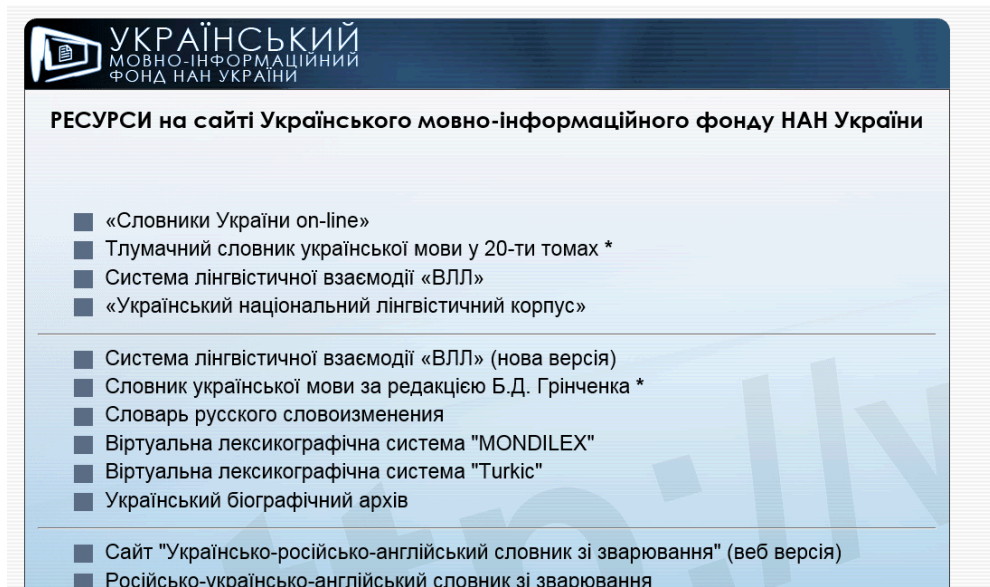

Рис. 1. Ресурси на сайті Українського мовно-інформаційного Фонду НАН України

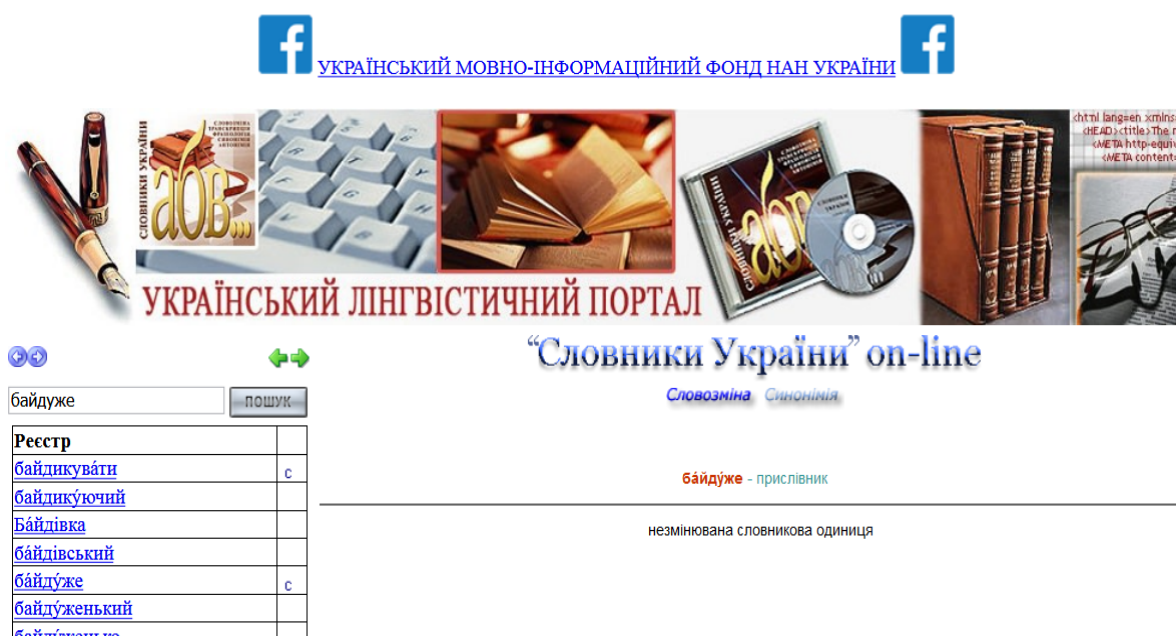

Рис. 2. Портал «Словники України» on-line

– проведення конкурсів експертиз – елементи юридичної експертизи нормативних актів онлайн, перехресна перевірка реферативних робіт на плагіат з використанням онлайн-інструментів ресурсів Українського мовно-інформаційного фонду НАН України;

– основи лінгвістичного дослідження текстів судових справ у частині виявлення неузгодженостей.

Пропонуємо приклади завдань із використанням ресурсів Українського мовно-інформаційного фонду, які допомагають уникати типових мовних помилок.

Приклад завдання з фонетики української мови.

Прочитайте, правильно наголошуючи слова. Перевірте себе за електронним словником (<http://corp.ulif.org.ua/dictua/>).

Аргумент, байдуже, бюлетень, виголосити, видання, гуртожиток, двоскладовий, документ, завжди, загадка, засідання, індустрія, квартал, корисний, листопад, мабуть, одинадцять, ознака, оптовий, подруга, помилка, принести, простий, розвідка, сантиметр, середина, також, урочистий, фаховий, феномен, юстиція, юрисдикція.

На рисунку 2. – Портал «Словники України» on-line представлено ілюстрацію перевірки наголосу в слові *байдуже*.

Приклади завдання з лексики української мови.

В Електронному тлумачному словнику знайдіть наведені нижче слова. З'ясуйте значення та написання кожного слова.

Агент, адвокат, адвокатура, адміністративний, адреса, атлас, багатий, вигода, виплата, воля, дізнання, документ, заходи, камера, канал, книжковий, мова, наклеп.

СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ONLINE. ТОМИ 1-9. (А-НАСТУКВАТИ)

Керування: Представлення: Стаття: Ілюстрації: Вигляд статті

Лінійне Кольорова Показати Колонки

Ієрархічне Чорно-біла Приховати Arial 16

документ

ДОКУМЕНТ, а. ч. 1. Діловий папір, що посвідчує певний юридичний факт, підтверджує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь. Старий трохи взамувався, показав нам... документи на шляхетство (І. Нечуй-Левицький); У Кузнецова не виявилось ніяких документів, що дозволяли б йому відлучку з місця розташування його частини (А. Головка); // Все те, що підтверджує що-небудь. Весь її щоденник до шістнадцяти років – це, за деяким винятком, документ беззмістовної суті, легковажності і безтурботності зманженої дівчини, яка не знає, куди себе подіти (М. Слабошпицький).

2. інформ. Зафіксована на матеріальному носії інформація у вигляді тексту, звукозапису, зображення і т. ін. для передавання її в часі й просторі. Якщо ж користувач матиме справу з великим текстовим документом, який треба уважно вивчити, його краще зберегти на диску комп'ютера, щоб потім, від'єднавшись від мережі, не поспішаючи прочитати (з навч. літ).

3. Письмове свідчення, що офіційно підтверджує особу. Зайшла міліція. Ми показали свої документи. Рибалка не мав нічого при собі, але його знав один із міліціонерів (Ю. Яновський); На перевправі стали прикордонники, перевіряючи документи білий (О. Гончар); Черговий вахтер проглянув документи дівчини, показав, як пройти до відділу кадрів (О. Бердник).

4. Письмовий твір, грамота, рисунок і т. ін. як свідчення про щось історичне, важливе. Професор Драга повідомив, що він почав збирати всі історичні документи, які стосуються цих незабутніх днів героїчної оборони Одеси (В. Кучер).

(1) **Візні документи** – документи, що дозволяють виїзд куди-небудь (перев. за межі країни). В області виявили значну кількість правопорушень під час оформлення візних документів та віз (з газ.).

Рис. 3. Словник української мови on-line

Викладачами української мови виділено типові лексичні помилки, які виникають у майбутніх юристів: **тавтологія**, **плеоназм** (свідчення свідків замість свідчення, вільна вакансія – вакансія, підсумковий результат – результат, на сьогоднішній день – на сьогодні, молодий юнак – юнак), уживання зайвих слів або слів у невласивому значенні, уживання слів, що невласиво українській мові тощо.

Часто виникають помилки в мові та мовленні через переклад із російської мови українською. Розглянемо деякі з них. Наприклад, у документах можемо зустріти *екземпляр документа* замість *примірник документа*, *завірити підписом* – *засвідчити підписом*, *проведено досмотр* – *проведено огляд*, *заплатити налічними* – *заплатити готівкою*, *громадянська особа* – *цивільна особа*, *визначений строк* – *визначений термін*, *рішення обжалував* – *рішення оскаржив*, *бувши назва* – *колишня назва*, *слідуюча зупинка* – *наступна зупинка*. Проблеми виникають також із лексичними групами, зокрема з **паронімами**: *воєнний обов'язок* замість *військовий обов'язок*, *громадянська думка* – *громадська думка*, *особовий підпис* – *особистий підпис*,

житловий будинок – *жилий будинок*. Використання електронних словників допомагає уникати зазначених помилок.

Невміння вибрати серед синонімів єдине придатне у відповідній ситуації слово є причиною багатьох помилок в усному та писемному мовленні майбутнього юриста. Висока мовна майстерність фахівця, точність у вживанні слова пов'язана з глибоким розумінням лексичного значення, вмінням точно відчувати значення відтінки синонімів та добирати саме те слово, яке найточніше і найпотрібніше у відповідній ситуації. Синоніміка є одним із найважливіших чинників, що зумовлює своєрідність мовного стилю особистості. Однак ділове писемне мовлення беземоційне, тому синонімія в документах сприймається як небажане явище. Синоніми в документах вживаються тільки з метою уникнення тавтології. Як правило, це контекстуальні синоніми. Отже, щоб уникнути помилок у вживанні синонімів, треба добре знати лексичне багатство мови, постійно звертатися до словників синонімів української мови. Електронний словник забезпечує швидкий пошук відповідного синоніма. Наприклад, підберемо за словником синоніми до слів: *адвокат*, *висновок*, *новина*.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

“Словники України” on-line

Словозна. Синонімія

новина

Ресстр	
новенький	с
новесенький	
новизна	
Новий	
новий	с
Новий Буг	
Новий Орлеан	
Новий Південний Уельс	
Новий Розділь	
Новий Сад	
Новикі	
Новиков	

НОВИНА (щось нове, перше; щойно одержане повідомлення, звістка тощо), **НОВІНКА**, **ПЕРШІНА**, **ПЕРШІНКА** розм., **ПЕРВІНА** розм., **ПЕРВІНКА** розм. (кому) і без додатка, у знач. присудка і предик. - щось нове, перше). Я *океанент*? Се новина для мене (І. Франко); *Пиши мені, розкажуй, друже, які новини на селі* (І. Гончаренко); *Останньою новинкою, приємною для нас, є дозвіл цензури друкувати повний збірник творів Л. Глібова* (М. Коцюбинський); *Я й раніш бував на зборах, Це мені не першина* (С. Воскресакенко); *Бідаку не первина, що ні з чим до млина* (прислів'я).

НОВОВВЕДЕННЯ (щось нове, вперше запроваджене в побут, у практику), **НОВІНА**, **НОВІНКА**, **НОВАЦІЯ** книжн.; **НОВАТОРСТВО** (щодо запровадження чого-небудь значного, суспільно корисного, прогресивного і т. ін.). *Доярки ходили... підміючись одна з одною і з подивом сприймаючи чудернацькі, на їх думку, нововведення Дороша, який говорив, що треба вчитися, як доглядати худобу* (Тригорій Тютюнник); *З своїм невеличким гурточком він завів новину - гуртову працю* (М. Коцюбинський); *Дешкож біля будинку. Електрика, водопровід, - Це на селі - новинка* (С. Воскресакенко); *Літературні новації*.

Рис. 4. Портал «Словники України» on-line (Синонімія)

УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФОНД НАН УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ

“Словники України” on-line

Словозміна

наталія

Ресстр

- [наталінський](#)
- [Наталівка](#)
- [наталівський](#)
- [Наталіін](#)
- [Наталія](#)
- [Наталка](#)
- [Наталушко](#)
- [Наталчин](#)
- [Наталійськ](#)
- [Наталія](#)
- [наталутн](#)
- [натанцюватися](#)
- [Натанья](#)

Наталія – іменник жіночого роду, істота

відмінок	однина	множина
називний	Наталія	Наталії
родовий	Наталії	Наталій
давальний	Наталі	Наталіям
знахідний	Наталію	Наталій
орудний	Наталією	Наталіями
місцевий	налу Наталії	налу Наталіях
кличний	Наталіє	Наталії

Рис. 5. Пошук слів у «Словниках України» on-line (Словозміна)

Приклад завдання з морфології української мови.**Утворіть форму кличного відмінка до слів:**

Адвокат, Анатолій, Володимир, Ганна, Дніпро, Ігнат, Київ, Марія Іванівна, Наталія, обвинувач, Олег Вікторович, студент, суддя, учень, школяр, юрист.

Перевірте за електронним словником.

Наведені приклади використання електронних ресурсів є лише окремими елементами застосування інноваційних комп'ютерних технологій у мовній підготовці юриста. Основна мета використання електронних ресурсів у мовній підготовці майбутнього юриста – підготувати фахівця правової сфери за короткий проміжок часу, який зможе в подальшому самостійно вдосконалювати набуті мовні знання та навички за допомогою електронних ресурсів.

Висновки. Необхідно зауважити, що застосування електронних ресурсів не повинно замінювати традиційні форми навчання, а лише органічно вписуватися в мовну підготовку майбутнього юриста. У застосуванні інноваційних підходів до вивчення мови, вміло поєднаних із традиційними технологіями, змінюється і роль педагога, основне завдання якого – підтримувати та спрямовувати розвиток особистості майбутнього правника, стимулювати творчий пошук майбутнього юриста.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробленні відповідної методики викладання української мови із застосування інноваційних комп'ютерних технологій.

Література:

- Полтавська Д. Деякі лексичні помилки мові та мовленні юристів як показник низького рівня мовної культури. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 1 грудня 2017 р.). Харків ХНУВС, 2017. С. 55–57.
- Збірник завдань з української мови з використанням електронних ресурсів Корпусу МАН України : навчальний посібник / упоряд. М. Гальченко М. та ін. Київ : ТОВ «СІППРІНТ», 2013. 120 с.
- Криськів М. Формування професійного мовлення майбутніх юристів на заняттях з ділової української мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2001. № 3. С. 89–91.

- Семенов О., Насіленко Л.А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. 324 с.
- Словник української мови : у 20 томах. Київ : Український мовно-інформаційний фонд, 2010–2018. Т. 1–9: А–Настукувати. URL: <https://sum20ua.com/>
- Онлайнова версія Інтегрованої лексикографічної системи «Словники України» (версія 3.2.). *Український мовно-інформаційний фонд*. 2015. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>

Надуненко М. В. Формирование языковой компетенции будущего юриста средствами инновационных компьютерных технологий

Анотація. Стаття посвящена описанию особенностей использования инновационных компьютерных технологий, которые целесообразно применять в языковой подготовке будущего юриста. Приведенные примеры заданий по изучению различных тем по украинскому языку демонстрируют целесообразность и необходимость применения инновационных методов обучения, формируют языковую компетенцию юриста в современных условиях информатизации общества и обеспечивают самостоятельный оперативный доступ к необходимым языковым ресурсам.

Ключевые слова: инновационные технологии обучения, электронные ресурсы, электронный словарь, языковая компетенция юриста, Украинский языково-информационный фонд.

Nadytenko M. Formation of the linguistic competence of the lawyer by means of innovative computer technologies

Summary. The article is devoted to the description of the peculiarities of use of innovative computer technologies in the language training of lawyers. Examples of tasks for the study of various topics in the Ukrainian language determine the feasibility and necessity of applying innovative teaching methods that form the competence of the lawyer in the modern conditions of information society and provide independent operational access to the necessary linguistic resources.

Key words: innovative technologies of training, electronic resources, electronic dictionary, language competence of a lawyer, Ukrainian Lingua-information fund.